

14. Hafta: Sonuç ve Değerlendirme: Devlet ve İktidarın Küresel Düzeyde Yeniden Yapılanması

İçinde bulunduğumuz tarihsel dönemde, modern devletin dönüşümü olarak tanımladığımız meseleyi tartışmamızın temel nedeni küreselleşmedir. Küreselleşme, bugünün devletlerinin dönüşümü ve iktidarın küresel düzeyde yeniden yapılanmasının tarihsel bağlamıdır.

Bu ders kapsamında temel olarak vurgulanması gereken husus şudur: Küreselleşme bir bütün olarak devleti zayıflatıyor gibi görünmektedir ve bunun nedeni de küresel kapitalizmin niteliksel bir dönüşüm geçirmiş olması ve halen de bu sürecin devam ediyor olmasıdır. Kapitalizmin bu ölçekte küresel bir nitelik kazanması, devletin konumunu zorlamakta ve değiştirmektedir. Tarihsel olarak ortaya çıktığı şekliyle, giderek güçlenen uluslararası yapılar karşısında modern devlet güç kaybediyormuş gibi görünmektedir. Ancak aynı zamanda, özellikle merkez güçlerde siyasal seçkinler, devletin güç kaybetmesine neden olan baskılara bir dizi stratejik yanıtlar üretmektedir. Castells'in belirttiği gibi, modern ulus devlet gücünü kaybetmektedir; ancak nüfuzunu korumaktadır.

Modern devletin üzerindeki bu baskılar bir dizi devlet altı ve devlet üstü yapı ve süreçlerden gelmektedir. Devlet üstü baskılar, küreselleşme sonucu oluşan ve ulusüstü düzlemde hareket eden yeni iktidar ağlarından gelmektedir. Ekonomi, finans, çevre ve güvenlik ulus-devletlerin kaçınılmaz olarak egemenliklerini başka aktörlerle paylaşmaya başladıkları alanlar haline gelmiştir. Bu alanlarda devletler, ortaya çıkan yeni ağ düzeneğinin bir parçası olarak özerkliklerini ciddi ölçüde feda ederek, egemenliklerini korumaya, egemen, belirleyici aktörler olarak kalmaya gayret etmektedirler. Bu da dünyanın farklı bölgelerinde ve farklı düzeylerde de olsa, pek çok devletin fiili olarak iktidarlarının erozyona uğraması demektir. Devlet üstü ölçekte, devletle birlikte küresel bir ağ devletin parçalarını oluşturan aktörler sermaye aktörleri, üretim ve finans ağları, suç ağları, uluslararası kurumlar, ulusüstü askeri örgütlenmeler, hükümet dışı aktörler, cemaatler, terörist örgütler ve toplumsal hareketler olarak sınıflandırılabilir.

Devlet altı düzeyde ise, yine devleti aşarak ağlara eklemlenen yerel topluluklar, azınlıklar, cemaatler, çeteler, suç örgütleri, ayrılıkçı hareketler vb. sayılabilir. Bugünkü küresel siyasal düzen, hem bağımsız, egemen devletler sisteminin, hem de bu ağlarla karakterize olan yeni bir düzenin özelliklerini bir arada taşımaktadır. Modern devletler sisteminin devlet egemenliğine ve onun kurumlarına verdiği öncelik devam etmekle birlikte, devletler sistemdeki tek otorite kaynağı olmaktan çıkmışlardır. Devletler, bu ağ düzeneğinin bağlantı noktalarıdır. Karar alma, yaptırım ve şiddet tekeli bakımından hala benzersiz bir güce sahiptirler. Ancak tüm bu açılardan kendilerine meydan okuyan birçok aktörle mücadele, müzakere ve hatta çatışma halindedirler. Özellikle küresel sermaye ağı, birçok modern devletin iç siyasal düzeni ve iktidar yapısı üzerinde etkilidir. Devletler, küresel ölçekte tanımlanan ortak çıkarlara eklemlenmeye zorlanmakta ve meşruiyetlerini de bu şekilde korumaya çalışmaktadırlar. Dolayısıyla, iktidarın küresel ölçekte yeniden yapılanması olarak tanımlanan durum, modern devletin küresel çıkarlar ağının bir parçası olarak var olabilmek için, küresel düzeyde tanımlanan meşruiyet mekanizmalarını kabullenmesi demektir. Devletlerin egemenliklerini koruması, bu ulusüstü meşruiyet düzeninin bir parçası olmalarıyla mümkün görünmektedir.